

Daří se nám mírnit bolest nevléčitelně nemocných?

V roce 2010 uspořádalo občanské sdružení Cesta domů a profesionální agentura STEM/MARK průzkum názorů laické a odborné veřejnosti v ČR na nejrůznější oblasti péče o nemocné v závěru života. Formou telefonických rozhovorů byly zjišťovány názory a postoje u reprezentativního vzorku dospělých občanů (n = 1 095) a lékařů a sester (n = 1 006). Výsledky, jejichž konečné zpracování teprve čeká na publikaci, ukázalo některé znepokojivé skutečnosti. Na dotaz „Domníváte se, že je u nevléčitelně nemocných pacientů v ČR bolest dostatečně zmírněna?“ odpověděla pětina laiků a více než třetina zdravotníků „Ne“ nebo „Spíše ne“. Tyto výsledky, samozřejmě, neposkytují přesná čísla o tom, jaká je ve skutečnosti úroveň léčby bolesti. Naznačují však, že mezi laickou veřejností i zdravotníky panuje významná pochybnost o tom, že je u všech nevléčitelně nemocných bolest léčena skutečně dobře. To je alarmující zjištění. Představme si, že by třetina zdravotníků odpověděla „Ne“ nebo „Spíše ne“ např. na otázku, zda je ve zdravotnictví postupováno lege artis při léčbě akutního zánětu slepého střeva nebo plicní embolie. V tomto případě by pravděpodobně následovala serie auditů a kontrol, které by měly zjistit, zda zdravotníci skutečně tak často postupují nesprávně. Hledala by se cesta k nápravě. Po zveřejnění výsledků průzkumu o úrovni léčby bolesti jsme žádnou reakci nezaznamenali. Přitom zde zdravotníci vyslovují podezření (přesvědčení), že u významné části křehkých pacientů v závěru života není dostatečně řešen jeden z hlavních zdrojů utrpení, tělesná bolest. Je bolest nevléčitelně nemocných svým charakterem neztišitelná? Jsem přesvědčen, že nikoliv. Obecně známá pravidla léčby bolesti, která vychází z analgetického žebříčku Světové zdravotnické organizace jsou prokazatelně účinná a při jejich aplikaci u většiny nemocných zmírníme bolest na dobře snesitelnou míru poměrně jednoduchým neinvazivním způsobem. Dostupnost neopioidních i opioidních analgetik je v ČR v roce 2012 poměrně dobrá. Ceny a úhrady ze zdravotního pojištění u dražších preparátů jsou rovněž příznivé. Kde je tedy problém? Domnívám se, že základní problém spočívá v nedostatečné pozornosti, kterou lékaři a sestry bolesti věnují. Bolest zůstává často nerozpoznaná a proto neléčená. Pravidelné hodnocení intenzity bolesti u hospitalizovaných pacientů (tzv. „monitorování“ bolesti) se pouze pomalu prosazuje v českých zdravotnických zařízeních. Sestry často nejsou dobře připravené (= proškolené) v hodnocení a léčbě bolesti u specifických skupin pacientů (např. u dětí, u pacientů s těžkou demencí atd.). Lékaři spíše pouze vyjimečně předepisují do teplotek rámcové ordinace (podávání analgetik sestrou dle potřeby), kterými by se mohly sestry řídit při řešení epizod silné bolesti např. v nočních hodinách. Rovněž v ambulantní péči nacházíme často závažné nedostatky. Pacienti nejsou na bolest pravidelně dotazováni, analgetika jsou často nasazována bez zavedeného mechanismu zhodnocení efektu a snášenlivosti několik dní po nasazení, často není dobře zhodnoceno, zda pacient trpí bolestí trvalou či intermitentní a zda má rovněž bolest průlomovou. Výše popsaný stav jistě nemá jednoduché řešení. Ve hře nejsou pouze znalosti a dovednosti zdravotníků, ale rovněž jejich etická úroveň a motivace k osobnímu a profesionálnímu nasazení při mírnění utrpení na konci života. Mohlo by se zdát, že řešení spočívá ve vytvoření plošné husté sítě specializovaných pracovišť léčby bolesti a paliativní medicíny. Někteří lékaři jiných odborností by si to tak skutečně přáli. „Každý pacient s bolestí by měl být léčen u odborníka na bolest“. Toto až příliš jednoduché řešení ale může vést lékaře k tomu, že se bolestí svých pacientů nezabývají a pomalu také ztrácí schopnost bolest dobře léčit (tzv. deskilling). Ve skutečnosti se pacienti ke specialistům často vůbec nedostanou a tak trpí nesnesitelnou (= špatně léčenou) bolestí.

Jsem přesvědčen, že roli lékařů specialistů v algeziologii a paliativní medicíně je strategicky pracovat na dvou úrovních. Budovat síť specializovaných ambulancí a lůžkových oddělení. Současně je však třeba systematicky pracovat na edukaci a odborné podpoře lékařů jiných specializací, aby se v rámci své odbornosti bolestí kvalifikovaně zabývali.

MUDr. Ondřej Sláma, Ph.D.

Paliativní medicína a léčba bolesti

Ročník 5, 2012, číslo 2, vychádza 3-krát ročne

Vychádza v spolupráci s:

- Slovenskou spoločnosťou pre štúdium a liečbu bolesti (www.pain.sk)
- Českou spoločnosťou paliatívnej medicíny (www.paliativnimedcina.cz).

Redakčná rada:

prof. MUDr. Katarína Adamicová, PhD.,
 doc. MUDr. Peter Beržinec, CSc.,
 doc. PhDr. Mgr. Patricia Dobříková, PhD.,
 MUDr. Stanislav Fabuš,
 MUDr. Darina Hasarová,
 MUDr. Hedviga Jakubíková, PhD.
 MUDr. Mária Jasenková,
 MUDr. Ladislav Kabelka, Ph.D.,
 MUDr. Peter Križan, CSc.,
 MUDr. Kristína Križanová,
 MUDr. Marta Kulichová, CSc.,
 doc. MUDr. Igor Martuliak, Ph.D.,
 Mgr. Jiří Prokop, Ph.D.,
 MUDr. Olga Sadovská,
 MUDr. Ondřej Sláma, Ph.D.,
 Kjell Erik Strömshög, MD, PhD.
 prof. MUDr. Jiří Vorlíček, CSc.

Odborní editori:

MUDr. Kristína Križanová
 MUDr. Marta Kulichová, CSc.

Editorka rubriky Zo zahraničnej tlače:

MUDr. Hedviga Jakubíková, PhD.

Vydavateľ:

SOLEN, s.r.o.

SOLEN
 MEDICAL EDUCATION

Adresa redakcie:

SOLEN, s.r.o., Lovinského 16, 811 04 Bratislava, www.solen.sk
 tel.: 02/5465 1381, fax: 02/5465 1384, redakcia@solen.sk

Redaktorka:

Mgr. Miroslava Doubková,
 02/5413 1381, 0911 900 599, doubkova@solen.sk

Grafická úprava a sadzba:

Ján Kopčok, kopcok@solen.sk

Obchodné oddelenie:

Renata Kajanovičová, 02/54 65 06 47, kajanovicova@solen.sk

Predplatné na rok 2012:

Cena predplatného za 3 čísla na rok 2012 je 9 €. Časopis si môžete objednať na www.solen.sk, e-mailom: predplatne@solen.sk, faxom: 02/5465 1384

Všetky publikované články prechádzajú recenziou.

Registrácia MK SR pod číslom EV3582/09

ISSN 1337-6896

Časopis je indexovaný v Bibliographia Medica Slovaca (BMS).

Citácie sú spracované v CiBaMed.

Citačný index: Paliat. med. liec. boles.

Vydavateľstvo SOLEN, s.r.o., SR má na základe zakúpenej licencie výhradné právo na preberanie a publikáciu článkov z časopisov vydavateľstva SOLEN, s.r.o., ČR.

Akákoľvek časť obsahu alebo článku nesmie byť kopírovaná alebo inak rozmnožovaná s cieľom ďalšieho šírenia akýmkoľvek spôsobom a v akejkoľvek forme bez písomného súhlasu vydavateľstva SOLEN, s.r.o., ako vlastníka autorských práv.

Vydavateľ nenesie zodpovednosť za údaje a názory autorov jednotlivých článkov či inzerátov.